

0. feladat: Tanévközi gyógynövény-felderítésre kapott pontok beszámítása**1. feladat: Az év madara**

A 2019-es év madarával kapcsolatban döntsétek el, hogy a megadott válaszok közül melyik a helyes, és írjátok a betűjelét a megoldólap megfelelő helyére! Minden jó válasz 3 pont. **Mindegyik kérdéshez a leginkább megfelelő egyetlen válasz betűjelét írjátok be, máskülönben nem jár pont a megoldásra!**

- 1.) Az év madarának tudományos neve Himantopus himantopus. Mi e madárfaj magyar neve?
 - a) fehér gólya
 - b) havasi lile
 - c) gulipán
 - d) gólyatöcs
- 2.) Rendszertanilag melyik családba sorolják?
 - a) gémfélék
 - b) gólyafélék
 - c) lilefélék
 - d) gulipánfélék
- 3.) Csőre ...
 - a) ... egyenes és fekete.
 - b) ... egyenes és vörös.
 - c) ... felfelé hajló és fekete.
 - d) ... felfelé hajló és vörös.
- 4.) A kifejlett madár lába ... színű.
 - a) piros
 - b) fekete
 - c) sárgás
 - d) zöldes
- 5.) E madárfaj elterjedése az alábbi kontinenseket érinti:
 - a) Európa, Ázsia, Afrika
 - b) Európa, Ázsia, Afrika, Amerika
 - c) Európa, Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália
 - d) Európa, Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália, Antarktisz
- 6.) Az év madarának több népi elnevezése is létezik. Az alábbiak közül melyik használatos e madár megnevezésére?
 - a) gólyalábú csök
 - b) gulipán
 - c) széki csök
 - d) széki gólya
 - e) széki lile
- 7.) Mint azt bizonyára tudjátok, az év madarát a partimadarak közé sorolják. De vajon mivel táplálkozik?
 - a) a partra vetődött vízcicsigákkal, kagylókkal
 - b) vízi rovarokkal, apró rákokkal, egyéb gerinctelenekkel
 - c) a part közelében élő apró halakkal
 - d) vízi és vízparti növények energiadús rügyeivel, hajtásaival

- e) elsősorban kisméretű, elpusztult állati maradványokkal, de az emberlakta területek közelében nem veti meg a nagyszabású rendezvényekből megmaradt és a szemébe került sósmogyorót, kekszet, egyéb rágcseálnivalót sem
- 8.) Legfontosabb élőhelyei hazánkban...
- a nagyobb folyóvizeink kavicsos, bokros partszakaszai, esetenként a homokosabb partok is.
 - a szikes tavak és öntésterületek, esetleg a belvizes szántók, gyepek, lecsapolt halastavak is.
 - a nedves rétek közelében található bokrosok, esetleg kisebb facsoportok.
 - a falvak, vidéki jellegű kisebb települések közelében található árokpartok, esetleg kisebb bányatavak is.
- 9.) Az év madara hazánkban is költ. Hová építi fészket leginkább?
- sekély vízborítású, mocsaras területek könnyen észrevehető, szigetszerű kiemelkedéseire
 - kistavak, mocsarak nehezen megközelíthető, sűrű nádasába
 - vízpartokon álló idősebb fák víz fölé benyúló ágaira, ahol jó takarást biztosít a lombzat
 - nem épít fészket, általában gázlómadarak elhagyott fészkeibe rakja tojásait, olykor gólyafészkekben is költ
- 10.) Kotlási ideje 25-26 nap, a tojásokon a tojó és a hím felváltva kotlik. De vajon hány tojásból áll a fészkealj?
- 2-3 tojásból
 - 3-5 tojásból
 - 5-7 tojásból
 - 7-8 tojásból
- 11.) A kikelt fiókák...
- fészkeklakók, azaz csupaszok és gyámoltalanok, szüleik folyamatos táplálására, gondoskodására szorulnak néhány hétig.
 - fészkekhagyók, azaz pelyhesek és felszáradás után nyomban képesek követni a szüleiket.
 - jelenleg még nem tudjuk biztosan, hogy fészkeklakók-e vagy fészkekhagyók, mert kis egyedszámuk és igen rejtett életmódjuk miatt a kutatók még nem tudták megfigyelni a fiókák viselkedését.
- 12.) Hazánkban e madárfaj...
- jelenleg nem védett
 - védett
 - fokozottan védett
- 13.) Pénzben kifejezett természetvédelmi értéke
- 25 000 Ft
 - 50 000 Ft
 - 250 000 Ft
 - 500 000 Ft
- 14.) Az alábbiak közül mely tényezők jelentenek veszélyt az év madarára?
- a szikes tavak megfogyatkozása, valamint a csapadékhiányos tavaszok
 - az élőhelyein a gulipánok túlzott jelenléte, valamint a vadászat
 - a bányatavak horgásztóként való hasznosítása, valamint a korán beköszöntő zord, fagyos telek
 - a halastavak lecsapolása, valamint a tavaszi áradások

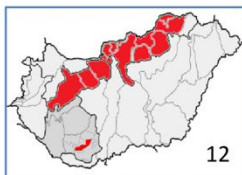
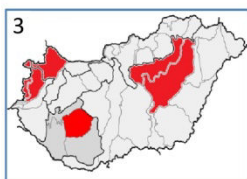
Az év madara – Megoldólap

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.
14.

2. feladat: Az év fája

Az alábbiakban igaz állításokat olvashattok az év fájáról. Párosítsátok minden állításhoz az ahhoz leginkább illő egy képet! Nem minden képnek van párja. A kép számát írjátok az állítás mellé!

Állítások	Kép száma
1.) Többnyire alacsony termetű fa, kb. 6 méteresre nő, vagy gyakorta cserje marad.	
2.) Szórt állású levelei 4–8 cm hosszúak, kerekdedek vagy tojásdadok, csúcsuk tompán kihegyesedő.	
3.) Virágai illatosak, felálló, 4–12 tagú sátorozó fürtökben nyílnak.	
4.) Csonthéjas termése elliptikus, 8–10 mm hosszú, kezdetben piros színű, majd feketére érik.	
5.) A feketerigóknak fontos szerepük van e fafaj terjesztésében, mert szívesen fogyasztják a gyümölcsét.	
6.) Magja ehető, olajos, zamatos, mandulára emlékeztető ízű, a déli országokban fűszerként is használják: ez adja a török, görög és az örmény édes kenyér markáns ízét.	
7.) Hazai előfordulási helye az Északi- és Dunántúli-középhegység, valamint a Mecsek.	
8.) Fájából sétatálcákat, pipaszárazakat, szipkákat készítettek régebben.	

3. feladat: Az év kétéltűje a foltos szalamandra

Döntsétek el, hogy igazak-e vagy hamisak a következő állítások az év kétéltűjére vonatkozóan! Írjátok a megoldólapra nagy „I” betűt, ha igaz, nagy „H” betűt, ha hamis az elhangzott állítás!

(Egy állítás akkor igaz, ha az egész mondat igaz.)

1. A foltos szalamandrát a „farkos hüllők” csoportjába soroljuk.
2. Latin neve *Salamandra salamandra*.
3. Testén leggyakrabban a fekete alapszínen 6-7 sárga folt található.
4. Előfordulhatnak narancssárga-foltos példányai is Magyarországon.
5. A nőstények testén nem található sem sárga, sem narancssárga foltok.
6. Bár jellemzően éjszaka aktív állat, borús, esős időben napközben is találkozhatunk vele.
7. Természetes elterjedését tekintve a foltos szalamandra Ausztriában is fellelhető.
8. Természetes elterjedését tekintve a foltos szalamandra a Brit-szigeteken is fellelhető.
9. Hazánkban az Alföld erdeiben is gyakorta találkozhatunk vele.
10. Az Aggteleki Nemzeti Park emblémájában is ez a faj jelenik meg.
11. Ha nagy számban van jelen egy erdőben a foltos szalamandra, képes megállítani a kisebb erdőtüzeket.
12. Párzási időszaka általában januárra-februárra esik.
13. A megtermékenyült petékből különös módon a nőstény testében fejlődnek ki a lárvák.
14. A megtermékenyült petéket a nőstény a patak menti kövek alá rakja le, ahol kifejlődnek azokból a kezdetleges formájú lárvák.
15. A foltos szalamandra a lassú folyású, tiszta vizű hegyvidéki patakokhoz azért kötődik, mert ezek nyújtanak ideális körülményeket a lárvák átalakulási folyamatához.
16. Lárvai kültakaróját is hasonló élénksárga foltok tarkítják, mint a kifejlett példányokét.
17. Hazánkban a foltos szalamandra a viszonylag gyakori előfordulása miatt jelenleg nem áll védelem alatt.
18. Pénzben kifejezett természetvédelmi értéke 50.000 Ft.

4. feladat: Kalandozunk kicsit a kétéltűek csodálatos világában!

A feladathoz kapott színes képeken hazánk 9 kétéltűfaját fedezhetitek fel, valamint 3 hüllőfaj is közülük keveredett.

- Első dolgok az lesz, hogy szétválogatjátok, hogy melyik a kétéltű és melyik a hüllő, és beírjátok a betűjelüket a megfelelő helyre.
- A betűjelek utáni helyen nevezzétek is meg a fajokat! (Ha a hüllőket is tudjátok, azokért plusz pont jár.)
- Döntsétek el továbbá, hogy az alul megadott rövid jellemzések melyik fajhoz tartoznak, és írjátok a számukat a fajok neve mellé! (A jellemzések a fajok meghatározásában is segíthetnek.)

A csodálatos színes rajzokat Zsoldos Márton készítette. (Forrás: www.mme.hu)

KÉTÉLTŰEK

a kép betűjele	a faj neve	a jellemzés száma

HÜLLŐK

a kép betűjele	a faj neve	a jellemzés száma

1.) Veszély esetén védekező pózt vesz fel: végtagjait és fejét felfeszítve, hátát homorítva élénk színű hasi oldalát mutatja, esetenként a hátára is fordul.

2.) Hazánk legnagyobb testű gyíkfaja.

3.) Keresztsávós mintázatú hátsó lábai feltűnően hosszúak. Háta egyszínű világosbarna, melytől csak a sötét színű, kantár- és halántéksávnak nevezett rajzolatok ütnek el élesen.

4.) A nagy és a kis tavibéka kereszteződéséből létrejövő béka. Gyakorta hallat mekegésre emlékeztető brekegést.

5.) Nászidőszakban a hím a hátvonalán rojtozott szélű magas tarajt visel, mely a farok mentén is folytatódik.

6.) A végtagjain az ujjak tapadókorongban végződnek, melyek segítségével rendkívül ügyesen képes mászni a növényeken.

7.) Erőteljes testfelépítésű. Bőre általában gömbölyded dudorokkal fedett, háta nászidőben többnyire egyszínű barna.

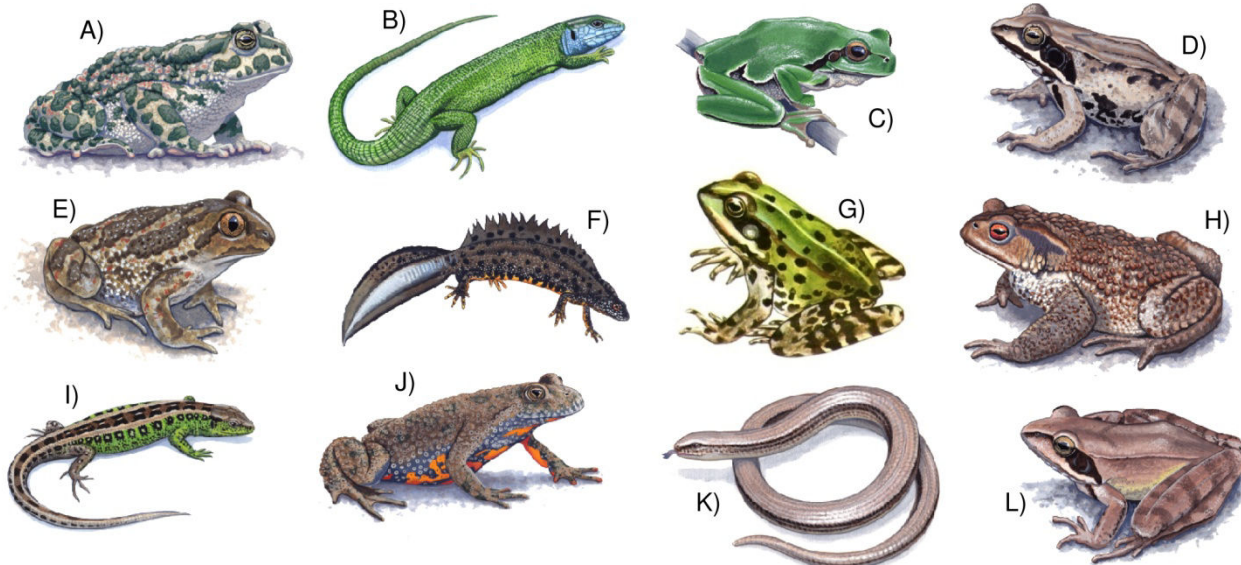
8.) Pupillája függőleges. A lábközép-csontok tájékán lévő belső sarokgumó jól fejlett ásósarkantvút képez.

9.) Szokták törékeny gyíknak, és népiesen kuszmának is nevezni. Első ránézésre a tájékozatlan szemlélő kígyónak is gondolhatja.

10.) Pupillája vízszintes, tojásdad alakú. Hátbőrén határozott körvonalú zöldes foltok sorakoznak.

11.) Az erdei békához hasonló barna béka, háta közepén gyakran egy sötétebben szegett hosszanti csík húzódik. A hasoldal határán jellemző a szabálytalan feketés foltosor. A hím a nászidőszakban égszínkéék színűvé válik.

12.) Nevével ellentétben nem ő a leggyorsabb mozgású gyíknak.

5. feladat: Békahangok**6. feladat: Népdaléneklés****7. feladat: Az év rovára**

Merkl Ottó, a rovarok nagy tudósa egy nagyszerű és részletes cikkben tette közzé az év rovarával kapcsolatos tudnivalókat és érdekességeket a Magyar Rovartani Társaság honlapján. Ez alapján készült az alábbi összefoglaló, azonban 17 helyen hiba csúszott a leírásba! Keressétek meg a tévesen írt részeket, húzzátok alá őket a szövegben, és ha tudjátok, miként hangzana helyesen az adott mondatrész a havasi cincérre vonatkozóan, írjátok a javítást melléje a szöveg melletti üres mezőbe. Megadunk egy példát a szöveg elején. Ezen kívül található még 17 hibás részlet. (A keresendő hibás részek 1 szóból állnak.)

(Húzzátok alá a szövegben a 16 db hibás részletet!)	Javítások:
<p>Az év rovarának tudományos neve <u>Rosalinda alpa.</u></p> <p>A havasi cincért könnyű felismerni, ugyanis Magyarországon nem él egyéb hozzá hasonló színű és méretű cincér. A kifejlett rovar testhossza 2-4 hüvelyk. A nőstény csápja jóval hosszabb a testénél, a másik nem képviselőjének csápja a testhossznál alig hosszabb. A hímek feje és rágói nagyobbak, mint a nőstényeké.</p> <p>Kültakarójának alapszíne fekete, de mindenütt nagyon sűrűn álló, igen rövid kékeszürke szőrök, valamint néhol narancsvörös szőrök fedik, ez utóbbiak foltokba tömörülnek. E foltok mérete és formája egyedenként eltérhet, de a szárnyfedők közepe mögött húzódó széles harántöv, és az előhát elején egy félkör alakú minta mindig megfigyelhető rajtuk.</p> <p>Az ízektől álló csápot szintén szőrök fedik, a csápízek végénél a fekete szőrök ecetszerűen elálló bojtba tömörülnek, ezért a csáp sávozottnak látszik.</p>	<p><i>Rosalia alpina</i></p>

Magyarországon a havasi cincér a Dunántúli- és az Északi-középhegységben, valamint az Alföldön terjedt el, de megtalálható a Dunántúli-dombság egyes magasabb részein is.

A havasi cincér legjellemzőbben hegyvidéki fenyvesekben él, más erdőtársulásokban leginkább akkor fordul elő, ha elegyesen bükk is található bennük, ugyanis lárvájának a bükkfa a leggyakoribb tápnövénye.

A havasi cincérnek az egyedfejlődéséhez legalább részben napsütötte, aránylag szabadon álló élő fákra van szüksége, ezért a nyíltabb erdőrészek, vagy például a tisztások széle a legmegfelelőbb élőhely számára. A nagyon sűrű, zárt erdőket kerüli.

A kifejlett cincérek hazánkban általában július első felében jelennek meg, előbb a hímek, majd néhány hónap múlva a nőstények is előbújnak.

Ha a közelben frissen kivágott fák találhatóak, a hím bogarak odarepülnek; ha ilyenek nincsenek, 1–1,5 kilométeres felderítő másszással olyan helyet keresnek, ahol jól tudják álcázni magukat.

Territóriumtartók, vagyis védik a kiválasztott területüket. Rendszerint mozdulatlanok, csak a szájszervük pásztázza a levegőt.

Ha hím vetélytárs közeledik, heves mozgással elrepülnek. Ha a hím egy nőstény egyed feromonjait érzékeli a csápjaival, követni kezdi azt, és táplálkozni próbál vele. Ha a nőstény elrepül, nem megy utána, de ha a nőstény hajlandóságot mutat, egy percen keresztül párizk vele, majd egy ideig még követi; így próbálja elősegíteni, hogy a nősténnyel más hímek is párosodjanak.

A nőstény a párosodást követően a petéket tojócsöve segítségével kettésével helyezi el az elhalt fa törzsébe, ágaiba, általában 1–1,5 cm mélyen.

A kikelt lárvák lábatlanok, hengeres alakúak, sötétbarna színűek, és körülbelül 4 centiméter nagyságúra nőnek meg. Jelenlétüket azonban az átlagember igen ritkán észleli, ugyanis lárváéletük során végig a fák törzsében tartózkodnak és táplálkoznak, a felszínen nincs nyomuk.

A lárvák a petéből való kikelésüket követően mélyebbre (4–10 cm mélyre) vonulnak a fában, és ott az időjárástól és a fa minőségétől függően 2–4 hónapig fejlődnek. Utolsó telük előtt visszatérnek a felszín közelébe és bebábozódnak. Nyáron a már kifejlett bogarak egy ovális alakú röplyukon keresztül távoznak a fából.

A kifejlett havasi cincérek élettartama néha csupán 10 nap, de három hétnél biztosan nem több. A kifejlett egyedek valószínűleg egyáltalán nem táplálkoznak.

A havasi cincér Magyarországon védett faj, természetvédelmi értéke 25000 forint.

8. feladat: Villámkérdések

Válaszoljátok meg tömören, egy-két szóval a következő kérdéseket!

(Ha valamelyik válasz nem férne ki az adott helyre a megoldólapon, csillagozzátok meg és folytassátok a választ a papír túoldalán a kérdés számának feltüntetésével!)

1. Melyik fajt választották a 2019-es év vadvirágának hazánkban?
2. Soroljátok fel a három magyar terelő pásztorkutyafajtát!
3. Hogyan nevezzük a nőstény lovat?
4. Mi az atalantalepke másik ismert magyar neve?
5. Melyik évben nyilvánították védetté a Kesznyéteni Tájvédelmi Körzetet?
6. A pásztorok az alsó- vagy a felsőtestükön hordták a lajbit?
7. Milyen színű a virága a vízitőknek?
8. Mi az a „hucul”?
9. Hogyan nevezzük a pásztorok főző szárnyékát?
10. Melyik fajt választották a 2019-es év halának hazánkban?
11. A Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet területén mely vízhez kötődő emlősfaj újbóli megjelenését segítették elő mesterséges telepítéssel?
12. Mi célt szolgált a pásztorok „kutyagerincnek” nevezett tárgya?
13. A hiúz testének melyik része játszik különösen fontos szerepet a hangforrások pontos helyének meghatározásában?
14. Mi a „gácsér”?
15. Hogyan nevezzük azt a széles szíjat, melyet a nyereg rögzítése céljából a ló hasa körül vezetünk át?
16. Mi az a „cikta”?
17. Hogyan nevezték a pásztorok bőrből készült lábszárvédőjét?
18. Hogyan nevezzük az igavonásra betanított, 4 évnél idősebb herélt szarvasmarhát?
19. Mi a tikmony mai szóval?
20. Hogyan nevezzük a hiúzok párzási időszakát?
21. Hogyan nevezzük a herélt juhot?

9. feladat: Lepkevadászat

10. feladat: Terepi növényismeret

A feladatokat készítette:

*Harangozó Edit
harange@freemail.hu*

Tiszatáj Környezet- és Természetvédelmi Közalapítvány, 2019